GŁOS POMORSKI

Nr. 183 — Rok 2. (GAZETA POMORSKA) **Numer pojedyńczy 25 mk.**

Prenumerata miejscowa: W ekspedycji mies. **380** mk., kwart. **1140** mk. Przedpłata na poczcie miesięcznie **418** mk., kwartalnie **1254** mk. — W razie nieprzewidzianych wypadków jak strejki, przeszkody techniczne itd. prenumeratorzy nie mają prawa żądania niedostarczonych numerów lub zwrotu prenumeraty.

— — — Rękopisów nadesłanych nie zwraca się — — —

Dyrektor przyjmuje od godz. 10-tej do 11-tej przed południem. Redaktor Naczelny przyjmuje od godz. 11-tej do 12-tej w południe.

Rachunek bieżący: Bank Związku Sp. Zarobk. i Danziger Privat-Aktionbank Gdańsk i Grudziądz- P. K. K. P. Grudziądz. — Konto czekowe: **Gdańsk nr. 2980.**
Konto pocztowe: Kasa Oszczędności Oddzia w Poznaniu nr. 201193.
Miejsce płatności i wykonania: Grudziądz.

Ogłoszenia: Wiersz wysokości milimetra w dziale ogłoszeniowym na stronie 8-łamowej 25 mk., w dziale reklamowym na stronie 3-łamowej przed tekstem 170, wśród tekstu 200, za tekstem 150, dla zagranicy z wyjątkiem W. M. Gdańska i Niemiec 200% nadwyżki w markach polskich lub ich wartości walutowej. Dla W. M. Gdańska: wiersz wysokości milimetra w dziale ogłoszeniowym na stronie 8-łam. 2 mk niem., w dziale reklamowym na stronie 1 3-łam. przed tekstem 12 mk. niem., wśród tekstu 15 mk. niem., za tekstem 10 mk. niem., dla Niemiec 50% nadwyżki. Za tłomaczenie 20%. — **Administracja nie przejmuje** odpowiedzialności za termin umieszczenia ogłoszenia Rachunki są płatne w 8 dniach: po upływie tego terminu dolicza się 5% ponad skonto bankowe.

Redakcja · Administracja: Grobiowa 27/29. | **GRUDZIĄDZ,** niedziela, dnia 6-go sierpnia 1922 | Telefon Nr. **50** i **51.**

Brak zrozumienia w Sejmie dla potrzeb inwalidów

W a r s z a w a, 4. 8. (Pat.) Posiedzenie Sejmu 334.

Przystąpiono do daszych obrad nad ustawą inwalidzką.

Poseł Reger (PPS) stawia wniosek aby obie ustawy obowiązywały od maja b. r.

Pos. Bigoński (N. Ch. K. R.) wytacza skargi na niewykonywanie ustawy o zaopatrzeniu inwalidów i stwierdza, że renty nie wypłaca się według uchwalonych norm. Sejm nie powinien się uchylić od rozciągnięcia ustawy na inwalidów dawnych wojen. Mówca wnosi rezolucję, wzywającą rząd do przedłożenia projektu o opodatkowaniu obywateli, którzy nie służyli w wojsku.

P. Michalak (NPR) zarzuca rządowi, że nie postarał się o znalezienie źródeł na pokrycie tej ustawy.

P. Rosset (Zjedn. Mieszcz.) zdawał sprawę z ustawy o ratyfikacji układu polsko-niemieckiego w sprawie kopalń górnośląskich i drugiego układu o państwowej własności górniczej i hutniczej w polskiej części Śląska.

P. Reger występuje przeciwko temu, że prezesem francusko-polskiej spółki jest p. Wojciech Korfanty.

Obie ustawy przyjęto w drugiem czytaniu. Poseł Bryl (PSL) w imieniu komisji prawniczej i aprowizacyjnej przedstawił sprawozdanie o zmianie ustawy z 2 lipca 1920 r. o zwalczaniu lichwy wojennej i wniosek posła Fluty o zniesieniu tej ustawy.

Pos. Bigoński (N. Ch. K. R) krytykuje nowelę przedłożoną przez obie komisje w sprawie lichwy i oświadcza, że powinna być odesłana do komisji celem gruntownego przerobienia na wypadek, gdybysejm ten wniosek odrzucił. Mówca stawia szereg poprawek, proponuje też rezolucję:

Sejm wzywa rząd, aby we wszystkich miastach oraz gminach o ludności nierolniczej powołał komisje kalkulacyjne, składające się z przedstawicieli rolnictwa, handlu, przemysłu robotników i urzędników oraz zobowiązał do współdziałania władze powołane do zwalczania lichwy.

Wniosek o odesłaniu do komisji odrzucono. Po dyskusji przyjęto ustawę w drugiem czytaniu. Uchwalono także rezolucję komisji w sprawie likwidacji urzędów walki z lichwą. Rezolucję p. Bigońskiego w sprawie komisji kalkulacyjnej odrzucono. Trzecie czytanie zostało odroczone.

Następnie przyjęto w drugiem i trzeciem czytaniu ustawę o uregulowaniu podatków od artykułów spożywczych.

Pos. Opala (NZL) referował w imieniu komisji prawniczej i administracyjnej sprawę zgromadzeń przedwyborczych. Na podstawie wniosków połączonych tych komisji uchwalono projekt ustawy, który orzeka, że zgromadzenia przedwyborcze nie wymagają zezwoleń od władzy administracyjnej. Zgromadzenia zwołane pod gołem niebem muszą być pisemnie zgłoszone na 24 godziny przed terminem. Zastrzeżenie to co do zebrań pod gołem niebem ma na celu ochronę przed ewentualnymi ekscesami i ochroną czystości wyborów. Przy art. 2 przyjęto poprawkę posła Bigońskiego, polegającą na tem, że zgromadzenia przedwyborcze pod gołem niebem muszą być zgłoszone nie tylko do władzy administracyjnej, ale i do najbliższego posterunku policyjnego. Dalsze artykuły przyjęto według wniosków komisji. Trzecie czytanie odrzucono.

Przystąpiono do wniosku nagłego klubu NPR. w sprawie natychmiastowej pomocy dla uchodźców górnośląskich.

P. Chądzyński (NPR) oświadcza, że wśród 20 tysięcy uchodźców, 6 tysięcy niema żadnego zajęcia i domaga się pomocy od rządu w sumie około 500 miljonów marek polskich.

P. Tabaczyński (Zw. L. N.) referował wniosek nagły Związku Ludowo-Narodowego w sprawie napadu bojówki PPS na poufne zebranie Koła Zw. L. N. w Krakowie w dniu 21 lipca bieżącego roku.

P. minister sprawiedliwości Makowski odczytuje telefoniczne sprawozdanie, które otrzymał dzisiaj od prokuratorji krakowskiej, a p. minister spraw wewnętrznych zarządził zbadanie zachowania się policji. Wydano już odpowiednie zarządzenia. Minister będzie się starał o kontakt między sobą urzędami prokuratorskimi w Polsce. Minister wydeleguje nadto prokuratorów do kontrolowania podobnych wypadków i do wydawania odrazu na miejscu odpowiednich decyzji, minister zapewnia, że stoi silnie i zdecydowanie na straży ustawy.. Nagłość przyjęto, wniosek odesłano do komisji. Następne posiedzenie jutro, o godzinie 10-tej rano.

Chrześc. Nar. Klub Rob. wobec sprawy inwalidów.

W a r s z a w a, 5 sierpnia. (Tel. własn.) Na wczorajszem posiedzeniu Sejmu poseł **Bigoński** w imieniu Klubu Chrześc. Nar. Robotniczego, który zajmował się od samego początku szczerze sprawą inwalidów i rodzin po inwalidach i wojakach, przedstawił rozpaczliwe położenie licznej tej części społeczeństwa, która za ofiary poniesione dla Ojczyzny cierpi dziś nędzę. — (Szczegóły podamy następnie, — rozmowa telefoniczna wobec braku bezpośredniego połączenia z Warszawą jest częstokroć, jak i dziś właśnie, wprost niemożliwa. Nie możemy skutkiem tego podać również rezolucji, wniesionej przez nasz klub poselski w sprawie inwalidów. — Red.)

N. P. R, za podwyższeniem podatków pośrednich i konsumpcyjnych.

W a r s z a w a, 5 sierpnia. (Tel własn.) W komisji skarbowo-budżetowej N. P. R głosowało za podwyższeniem podatków pośrednich i od artykułów konsumcyjnych do końca r. 1922 Sprzeciwiły się temu stronnictwa narodowe, specjalnie także nasz Klub Chrześc. Nar. Robotników ze względu na to, że nie ma zaufania do obecnego rządu.

Wojna domowa we Włoszech.

R z y m, (Pat. Havas) W Bari wojsko uruchomiło wczoraj elektrownię. Przyszło do ponownego starcia między fascistami a socjalistami. W walce wzięło również udział wojsko. Wśród tłumu dwóch zabitych i 100 rannych.

R z y m, 4. 8. (Pat.) Dzisiaj w południe w Livorno doszło do ostrego starcia między fascistami a robotnikami portowymi. Podczas walk raniono przywódcę fascistów. Wówczas oddziały fascistów rozpoczęły strzelaninę w całemmieście. Przeciwko fascistom wystąpiło wojsko. Doszło do ostrego starcia. Oddziały wojskowe strzelały z karabinów maszynowych, a fascisci rzucali bombami. To pierwsze wystąpienie wojska przeciwko fascistom poczytywane jest nowemu ministrowi spraw zagranicznych.

Dalsze wykrywanie amunicji w Niemczech.

B e r l i n, (Pat.) Komisja kontrolująca międzysojusznicza dokonała w obecności oficerów niemieckich rewizji niektórych pomieszczeń fortecy w Neusse. Podczas tej rewizji znaleziono 1000 ton materjałów wojennych, jak amunicji karabinowej, prochu, po 300 pocisków 21 mm. oraz 10 pocisków 29 milimetrowych. Komisja kontrolująca w tym wypadku jak i w innych spotkała się w wykonaniu swoich funkcji z różnemi przeszkodami ze strony władz wojskowych niemieckich.

Kołu Śpiewu „Moniuszko“

z okazji uroczystości poświęcenia sztandaru życzymy jaknajpomyślniejszego przebiegu dnia tego, dla Koła tak ważnego i pamiętnego. Cześć pieśni!

Gdańsk, 5. VII. (Tel. wł.) ***Marka polska 11,25 — 11,30 dolary St. Zj. 745 — 750.***

„Anarchję“

wywołał Naczelnik Państwa“ — wypowiedział w piątkowej dyskusji prezes Chrześcijańskiej Demokracji, poseł Czerniewski. Przeczulone nerwy urzędującego wicemarszałka Moraczewskiego, jednego z przywódców socjalistów, nie zniosły tego mocnego określenia. I nie dziw! Przecież socjalistyczny wicemarszałek obciążony jest dziedzictwem przesilenia ostatniego i jego wszelkich materjalnych i moralnych szkód. Przecież p. Moraczewski i jego socjalistyczni towarzysze oraz jego enpeerowcy i witosowcy przyjaciele razem z Naczelnikiem Państwa ponoszą przed narodem i jego przyszłemi pokoleniami odpowiedzialność za te nieobliczalne szkody, które poniosła Polska jako państwo przez przeciąg dwumiesięcznego przesilenia

Czułe nerwy ma P. Moraczewski na słowa krytyki pod adresem Naczelnika Państwa Ale tych czułych nerwów ani on ani jego przyjaciele polityczni nie mieli wówczas, gdy robili i przedłużali przesilenie, gdy Naczelnik Państwa wywoływał je samowolnie, gdy groził „piłowaniem“ posłów i gdy — jak słusznie zaznaczył poseł Czerniewski — łamał prawo konstytucyjne.

To też dość karykaturalnie wygląda to „przeczulenie“ oplityków, którzy — jak dzisiejsza wskazuje karykatura — robią na pozór politykę samodzielną, a w istocie są niczem więcej jak marjonetkami w ręku jednej osoby. Tak w Polsce demokratyzm lewicowy nie oznacza się „swobodą i godnością wobec tronów“, ale zależnością i usłużnością na skinienie belwederskiego Jowisza.

I w takich warunkach objął ster rządu p. Nowak, rektor uniwersytetu krakowskiego w specjalnym swym zawodzie, profesor weterynarji. Wygląda fakt ten dość kapitalnie, wskazując na to, że w Polsce doszło do takiego stanu rozprężenia, że widocznie tylko konowalska kuracja jej pomódz może. Samokrytycyzm, który powołaniem p. Nowaka na prezydenta ministrów okazały Belweder i tańcząca według jego wskazówek lewica, jest równocześnie najostrzejszym samosądem i samopotępieniem siebie wobec narodu.

To też w takich warunkach nie dziw, że stronnictwa narodowe — a szczególnie i nasze — odmówiły zaufania p. Nowakowi, zwłaszcza, że skład jego gabinetu pozostał ten sam, który miał niehistoryczny historyk p Śliwiński. Ale stronnictwa narodowe musiały i dla tego odmówić zaufania swego p Nowakowi, bo powołaniu jego — opierającemu się formalnie na przesłankach uchwał większości sejmowej — w zaczątkach swych brak prawnopaństwowej podstawy. Jest ono bowiem wynikiem załamań konstytucyjnych które wynikały z taktyki Naczelnika Państwa. I dla tego też przez powołanie p. Nowaka na prezydenta ministrów sprawa praworządności w państwie nie jest załatwiona. I dla tego o jej podstawy, o jej uszanowanie bezwzględne walczyć muszą partje narodowe zgodnie i wspólnie.

Korfanty padł jako osoba, ale niezwyciężonym być musi Symbol Prawa, o którego władanie walczyć nam trzeba, by w demokratycznej i republikańskiej Polsce prawo i obowiązek wobec państwa obowiązywało wszystkich równomiernie. Zamaskowanego demokratyzmu o przesłankach jednowoli tolerować naród nie będzie. Wolę swą niewątpliwie wypowie w wyborach podczas których znieść winien tych wszystkich, którzy ponoszą winę za obecne rozprężenie i obecne położenie Polski.

Ale — o czem następnym razem — są już tajemnicze siły w grze, które chcą odroczyć wybory. A grę tę prowadzą tajemniczo panowie od Witosa, od Enpeeru i socjaliści. Piękna „narodowa“ spółka, dążąca do łowienia swoich ryb partyjnych w ogólnym chaosie politycznym!

Mamy atoli nadzieję, że szyki i obliczenia ich obali stanowcza postawa narodu, który w olbrzymiej swej większości 5 listopada chce wydać może dla wielu straszny, ale dla dobra państwa słuszny sąd Boży.

Wiadomości polityczne.

Z komisji sejmowych

Warszawa. (PAT.) Przedmiotem obrad czwartkowego posiedzenia **komisji handlowo-przemysłowej** pod przewodnictwem posła Diamanda były **układy zawartę między Polską a Niemcami** dotyczące kopalń górnośląskich i państwowej własności górniczej w polskiej części G. Śląska. Przedstawiciel ministerstwa Przemysłu i Handlu przedstawił tekst obu umów. Szczególnie zainteresowanie wywełała umowa, mocą której rząd polski wydzierżawił eksploatacje kopalń skarbowych polskich spółce, do której należy z udziałem 50 procent, reszta zaś udziału pozostaje w rękach francuskich. Na czele tej spółki stoi poseł Korfanty.

Komisja rolna pod przewodnictwem p. Piechoty w dalszym ciągu obradowała nad projektem w komisji.

Komisja prawnicza, przyjęła w trzeciem czytaniu art. 11 projektu **ustawy o ochronie lokatorów.** Artykuł ten traktuje o prawie wydzierżawienia zabudowań pod budowlę. Następnie rozpatrywano wniosek klubu Z. L. N., Chrz. D., N. Z. L., „Wyzwolenia" i N. P. R. w sprawie rozciągnięcia na cały obszar Państwa obowiązującej w b. zaborze austrjackim ustawy z 26 stycznia 1908 roku, zawierającej postanowienia karne dla **ochrony swobody wyborców i zgromadzeń.** Po dyskusji postanowiono wybrać podkomisję, do której weszli pp. Grzędzielski, ks. Lutosławski i Matakiewicz. Podkomisja ma rozpatrzyć wnioski.

Komisja odbudowy kraju. Poseł Bryl referował sprawę dostarczenia materjałów budowlanych dla osadniów na Kresach. Po dyskusji uchwalono rezolucję wzywającą rząd, aby przyszedł z wybitną pomocą dla osadników, a w szczególności, aby na przyszłość bezstronnie rozdzielił między osadników 1 miljard marek przewidzianych przez preliminarz budżetowy na rok bieżący — na cele kolonizacyjne Pomoc ta ma być okazana w naturze, a przedewszystkiem w materjałach budowlanych.

Poseł Mickiewicz poruszył sprawę odbudowy Wileńszczyzny. Rezolucji co do tego nie powzięto.

Komisja robót publicznych przyjęła w trzeciem czytaniu projekt ustawy o nadawaniu tytułu inżyniera. Przewodniczył poseł Kędzior

Warszawa, 4 sierpnia (PAT.) **Komisja międzyparlamentarna.** Na wczorajszem posiedzeniu komisi międzyparlamentarnej pod przewodnictwem posła Dembińskiego postanowiono na mającą się odbyć konferencję międzyparlamentarną w Wiedniu nie wysyłać oficjalnych reprezentantów Sejmu ze względu na konieczność solidaryzowania się z parlamentem francuskim i belgijskim, które w konferencji nie biorą udziału.

Komisja skarbowo-budżetowa rozpatrywała projekt ustawy o przyznaniu dodatku drożyźnianego urzędnikom za zasługę lat. Przyjęto wniosek, aby dodatek za wysługę lat przyznano w stosunku do mnożnika drożyźnianego.

Komisja wojskowa przyjęła w trzeciem czytaniu projekt ustawy o uposażeniu emerytalnem wojskowych i ich rodzin.

Niejasne stanowisko Angjli w sprawie odszkodowań.

Londyn. (PAT.-Havas.) Robert Horne, omawiając w izbie gmin obecną sytuację finansową, powiedział: Przyznaję, że Niemcy sami są winni swojej niedoli. Niemcy mogą wypłacić bardzo wysokie sumy z tytułu odszkodowań, ale trzeba im udzielić czasu, aby mogli to wykonać.

Londyn. (PAT.-Havas) Odpowiadając w Izbie gmin Robertowi Cecilowi L. George oświadczył, że w okresie redagowania traktatu wersalskiego niemożliwem było ustalić wysokość poniesionych szkód wojennych oraz zdolności płatniczej Niemiec. Mówca zakończył słowami: Będziemy sprawiedliwi dl aFrancji, lecz sprawiedliwie potraktujemy i Niemcy ale naród angielski będzie musiał również żądać dla siebie takiej samej sprawiedliwości.

Wojna domowa we Włoszech.

Rzym (PAT.-Havas.) W Rukonie faszyści obsadzili miasto, przyczem doszło do wielkiego starcia z robotnikami. Wywiązała się ostra strzelanina, która trwała cały dzień. Genue obsadziło 5 000 faszystów. Doszło i tam do strzelaniny z robotnikami, w czasie której raniono 2 robotników. W mieście Asti fascisci podpalili dom robotniczy.

Rzym. (PAT.-Havas.) W Livorno zniszczono dom robotniczy i drukarnię socjalistów. Rada miejska w Livornie zmuszona została do ustąpienia.

Skazanie naczelnika stacji.

Lwów. (T. wł.) W Cedkowie przed sądem skończył się sensacyjny proces przeciwko Albinowi Senkowskiemu, naczelnikowi stacji kolejowej w Białobożnicy. Akt oskarżenia zarzuca mu, że wyzyskiwał urzędowe stanowisko i uprawiał pasek ziemiopłodami, przyczem dopuszczał się i innych nadużyć. Trybunał uznał go winnym zbrodni wymuszania i gwałtu publicznego i skazał na 5 lat ciężkiego więzienia.

Z dnia.

K. P. K.

Idzie z tym, kto więcej da,
Kto zaszczyty da honory,
No — i pomoc na wybory.

P. S. L.

Zawsze ma wyraźny cel:
Dobrzy Niemcy — dobre żydy,
Byle lasy mieć — Dojlidy!
Zasad zdradzi swych połowę,
Byle z Państwa dojną krowę
Mieć i łaskę „wyższych sfer".

N. P. R.

dla wyborczych pełnych kies
Robi to co

P. P. S.

Tańczą, jak im gra Belweder;
Z nimi pląsa nasz Imć Reder.

„Wyzwolenie"

Widzi w „dziadku" objawienie
I spełnienie swoich żądz.
Z nimi idzie
Okoń — „ksiądz".

Stapińczycy

Zawsze wierni są „Levy"—cy.
Niemiec — żyd

— — —

W tym zespole marzeń szczyt
Widzi, żądań swych spełnienie —
Bliskie Polski powalenie.

Kieł. —

Nauka, literatura i sztuka.

Zjazd byłych uczniów Gimnazjum Inowrocławskiego.

Komitet organizacyjny zjazdu, mającego odbyć się we wrześniu rb. prosi wszystkich byłych uczniów i abiturjentów tegoż gimnazjum o podanie swych adresów na ręce sekretarza komitetu organizacyjnego p. J. Paryzka w Inowrocławiu, ul. Zygmunta 6. Bliższe dane ogłosi się później. Ponieważ koszty organizaeyjne zjazdu są znaczne uprasza się o przesyłanie jakichkolwiek datków do Banku Ludowego w Inowrocławiu. Informacji o zjeździe w Poznaniu udzieli radca województwa p. Czesław Jagodziński, Wierzbięcice 10, i dr. med. L. Surzyński, ul. Kraszewskiego 12. (A. W.)

Z politechniki.

Rada wydziału architektury politechniki warszawskiej przyznała stopnie architekta dyplomowanego absolwentom tejże politechniki pp.: Kazimierzowi Biernackiemu, Stanisławowi Czaplickiemu, Jadwidze Dobrzyńskiej, Jerzemu Gelbardowi, Janowi Hinzowi, Kazimierzowi Kalinowskiemu, Romanowi Moszyńskiemu, Romualdowi Kowalskiemu, Stefanowi Rudolfowi, Maksymiljanowi Sygietyńskiemu, Szymonowi Syrkusowi, Zyg. Tarasinowi, Juljanowi Żakowskiemu.

Rektorat politechniki warszawskiej uprasza pp. dyplomatów o wpłacenie do Kasy politechniki 30 000 marek, tytułem należności za dyplomy.

Sekretarjat politechniki warszawskiej zawiadamia niniejszem, że, wobec umieszczenia niedawno w prasie stołecznej i prowincjonalnej szczegółowych warunków co do przyjęcia kandydatów w roku akademickim 1922-1923, żadnych wyjaśnień w tej sprawie na zapytania listowne udzielać nie będzie. Zakładowi architektury polskiej przy politechnice warszawskiej. przyznał magistrat zasiłek w sumie 300 000 marek.

Żeńskie szkoły zawodowe.

P. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zatwierdził następujące żeńskie szkoły zawodowe: 1) niższą szkołę zawodową w Łucku, mającą na celu przygotowanie pracownic wykształconych zawodowo, mogących przyczynić się do rozwoju rękodzieł, 2) szkołę żeńską w Lublinie z oddziałem kupieckim i przemysłowym, 3) szkołę przemysłową w Łodzi mającą na celu wykształcenie pracownic, zdolnych do samodzielnej i twórczej pracy dla przemysłu polskiego, 4) niższą szkołę zawodową w Grodnie, 5) średnią szkołę przemysłowo-handlową w Płocku, 6) szkołę zawodową w Sosnowcu, 7) szkołę pracy domowej w Warszawie (ul. Chłodna nr. 27), 8) szkołę pracy domowej w Warszawie (ul. Solec nr. 46).

Narady z posłami polskimi zagranicą.

Warszawa. (A. W) „Przegląd Wieczorny" podaje, iż w związku z likwidowaniem przesilenia gabinetu i koniecznością omówienia aktualnych spraw z dziedziny polityki zagranicznej, wezwani będą do Warszawy niektórzy posłowie, w pierwszym rzędzie dotyczyć to ma posłów polskich: w Londynie — Władysława Wróblewskiego, w Paryżu — Zamoyskiego i w Pradze Erazma Piltza.

Walka z epidemjami.

Warszawa. (A. W.) Według informacji ‚Kurjera' minister zdrowia publicznego dr. Chodźko wyjeżdża 11 bm. do Genewy w celu wzięcia udziału w zorganizowanych przez Ligę Narodów naradach do walki z epidemjami.

W rocznicę śmierci Romulda Trauguta.

Dnia 5 sierpnia 1864 r. ginie bohatersko ostatni dyktator powstania styczniowego Romuald Traugutt. Urzędowy historyk rosyjski i świadek naoczny Berg mówi o jego śmierci następujące pamiętne słowa:

„Zanim rozstał się z światem, już całe jego jestestwo należało do nadziemskich krain'.

Był on w ostatniej epoce porozbiorowej naszych dziejów największym typem bohatera polskiego. Gdy powstanie z r. 1863 faktycznie już dogorywało, wziął on władzę w ręce z hasłem: zwyciężyć lub zginąć. I zginął ten typ najszlachetniejszego bohatera. Największy syn Polski i Litwy tego wieku! Wziął on władzę dyktatorską w najkrytyczniejszej chwili i postanowił wszelkiemi siłami przetrwać. Niestety przemoc była za wielka! Bezprzykładny w historji świata bój o wolność z największem mocarstwem świata, bez armji i bez uzbrojenia nie mógł trwać długo Przez pół roku bronił się z nadludzkim wysiłkiem. Trapiony ustawicznie niepewny każdej godziny, z nadzwyczajnym hartem woli i przytomności umysłu stwarza pozory wojny, w której nawet zwycięża, czerpiąc niesłychaną siłę moralną z przeświadczenia, że służy wielkiej idei. W instrukcjach i rozkazach dla wojska rozwija najszczytniejsze poglądy, jakim powinien być żołnierz polski. Obok karności, której umiał sam tak znakomicie przestrzegać w obozie, domagał się od dowódców usiłowań w kierunku do „umoralnienia siły zbrojnej". Mawiał, iż żołnierz polski winien być prawdziwym „żołnierzem Chrystusa', „czystość obyczajów i nieskazitelną cnotę wszędzie roznosić".

Do ostatniej chwili nie schodzi z posterunku, na który go naród wyznaczył. Trwa na stanowisku mimo, że już siepacze carscy czekali za progiem na niego. Niezachwianym spokojem spełnia swą wielką i tragiczną rolę. I stał się piastunem czci narodowej! Umarł wzniośle za przykładem przodków! Idzie na śmierć męczeńską niezmiennem napięciem silnej woli po bohatersku. Siepacze cara uczynili nowy symbol swego triumfu nad rozdartem ciałem Polski. Traugutt z przyjaciółmi z głową wzniesioną w górę, przekroczył próg wieczności. Z nim upadło powstanie!

A za nim poszły setki tysięcy nowych ofiar Moskwy. Zniszczenie polskości z całem barbarzyństwem z potęgowało się! Giną najlepsi synowie Polski, giną w kazamatach, na szubienicach, w katorgach! Giną tylko za to, że są Polakami, że bronią idei polskości.

Wprowadzanie gwałtem schyzmy, konfiskaty i kary śmierci i rzezie nie zniszczyły jednakowoż ducha polskości.

Możemy być dumni takiego wyznawcy wysokiego ideału moralnego — miłości Ojczyzny. Kraj, który posiada w tradycji takich synów, nie może zginąć.

Br. Kalw. . .

* * *

W uzupełnieniu powyższego, nadesłanego nam wspomnienia, przytaczamy za dziełem „J. Grabiec. Rok 1863" opis stracenia członków Rządu Narodowego:

Wyrok wypadł straszny: za należenie do tajnego stowarzyszenia, zwanego Rząd Narodowy" skazano na śmierć Romualda Trauguta jako naczelnika tego stowarzyszenia, Jana Jeziorańskiego, Rafała Krajewskiego, Józefa Toczyckiego i Romana Żulińskiego, jako wydziałów, oraz jako członków: Władysława Bogusławskiego, Tomasza Burzyńskiego, Marjana Dubieckiego, Benedykta Dybowskiego, Romana Frankowskiego, Kazimierza Hanusza, Tomasza Ilnickiego, Augusta Kręckiego, Gustawa Paprockiego, Zygmunta Sumińskiego i Edwarda Trzebieckiego, prócz tego 4 osoby na katorgę i 1 na osiedlenie. Berg zatwierdził wyrok co do pierwszych 5, pozostałym szubienicę zmieniając na katorgę. Traugut więc, Jeziorański, Krajewski, Toczycki i Żuliński mieli odegrać rolę pięcioosobowego Rządu Narodowego, który został jakoby wykryty i teraz miał być powieszony na zakończenie powstania. Wyrok nakazano wykonać 5 sierpnia o godzinie 9 rano na stoku cytadeli, o czem zawczasu ogłoszono w „Dzienniku Powszechnym".

Wystawioną ogromną szubienicę z pięciu zwieszającymi się stryczkami, od rana otoczył wyznaczony w dzień dla egzekucji silny kordon wojska. Od świtu niemal tłumy ludu ciągnęły, pełne skupienia i w posępnem milczeniu stawały poza kordonami. Wreszcie z bram cytadeli ukazał się kat z pomocnikami, a za nim silne oddziały żandarmerji konnej i piechoty, otaczające pięć czarno pomalowanych wózków, w których na wązkich ławeczkach siedzieli skazańcy, mając obok siebie modlących się zakonników. Na pierwszym wózku jechał Traugut, na ostatnim — Jeziorański; aczkolwiek razem osądzeni, u stóp szubienicy dopiero ujrzeli się oni po raz pierwszy i ostatni w życiu Sprowadzono z wózków ofiary, ustawiono szeregiem i oficer audytorjatu drżącym głosem odczytał wyrok. Chwila była straszliwa w swej grozie. W dziesięciotysięcznym tłumie cisza panowała grobowa, bladość pokrywała twarze najbliższych, szable drżały w rękach konwoju... Skazańcy zachowali spokój zupełny. Po odczytaniu wyroku podano im długie białe koszule śmiertelne, które więźniowie sami z pomocą pachołków kata wdziewali na siebie. Wśród strasznego napięcia nerwowego tłumu i przerażającej ciszy, wśród której głucho, jak zabijanie trumny wiekiem, rozlegały się ciężkie kroki ofiar i katów na pomoście szafotu, podprowadzono skazańców pod kołyszące się na lekkim wietrzyku stryczki Napięcie ogółu doszło do szczytu . . . zaczęto zakładać śmiertelne sznury, Toczyski, ucałowawszy stryk, założył go sobie pod krtań, Krajewski poprawił stryczek, wyciągnąwszy przyciśniętą nim piękną czarną brodę, Traugut, złożywszy ręce, modlił się szeptem z oczami wzniesionemi w górę. Nagle straszny, przejmujący duszę jęk tysięcy ludzi rozdarł powietrze, wszystek tłum padł na kolana.. To kat wytrącił schódki z pod nóg Traugutt i biała postać odzianego od stóp do głowy z białym całunem tajemnego dyktatora powstania zawisła, kołysząc się lekko w powietrzu. Potem kolejno umierali inni. Żulińskiemu w ostatniej chwili obecna na egzekucji siostra zawołała „Bracie! odwagi!" Jeziorański wysoki, tęgo zbudowany mężczyzna, mając źle założony stryczek, szarpał się i rzęził, nim po kilkunastu sekundach skonał. Toczyski i Krajewski umarli bez męczarni Po dziesięciu minutach wszystkich pięć białych postaci chwiało się w powietrzu. . . Tłum wciąż klęczał, modląc się za konających męczenników. . Egzekucja ta straszna zrobiła wrażenie w mieście. Ulice niemal przez cały dzień były puste i ciche. Waszkowski na drugi dzień wydał energiczną odezwę, wzywając ogół do męskiej odwagi i wytrwałości



(Patrz artykuł wstępny na pierwszej stronie.)

Ordynacja wyborcza.

Uchwalona przez Sejm w dniu 28 lipca br. w wykonaniu art. 18 Konstytucji ordynacja wyborcza jest wytworem zaciętego zmagania się krzyżujących się w obecnym Sejmie dążeń i interesów stronniczych, zamierzających do takiego ustosunkowania sił politycznych w przyszłych izbach ustawodawczych — Sejmie i Senacie aby zachodziła możliwość wytworzenia trwałej większości parlamentarnej wpewnym określonym i zdecydowanym kierunku

W dyskusji, jaka toczyła się w Sejmie z przerwami w ciągu przeszło roku nad projektem ustawy o ordynacji wyborczej, ścierały się ze sobą dwa wyraźne bloki:

1) blok stronnictw wielkich, których dążeniem było przy niewątpliwem zabezpieczeniu polskiego charakteru izb ustawodawczych zagwarantowanie niejako w ordynacji możliwie najdalej idących widoków dla stronnictw, reprezentujących istotnie poważne interesy polityczne w Państwie, przyczem różniące te wielkie stronnictwa interesy przenosiły się całkowicie z gruntu samych zasad ordynacji grunt arytmetyki wyborczej (podział Państwa n. aokręgi i przydział mandatów poszczególnym okręgom);

2) blok sronnictw drobnych i mniejszości narodowych, które pod płaszczykiem rzekomej absolutnej sprawiedliwości politycznej, dążyły do zagwarantowania sobie w ordynacji możliwie największej liczby mandatów w przyszłych izbach ustawodawczych.

Na szczęście faktyczny blok stronnictw wielkich przeważył i uchwalona ordynacja wyborcza jest właśnie wyrazem owego w naszych stosunkach szczególnie słusznego dążenia do możliwego wyeliminowania z przyszłego Sejmu wszelkich drobnych języczków u wagi i umożliwienia mu racjonalnej, opartej na zdecydowanej większości pracy parlamentarnej.

Czy i o ile uchwalona ordynacja wyborcza istotnie się do takiego właśnie wyniku wyborów przyczyni, trudno oczywiście z góry przesądzać, tem niemniej dość znaczne w tym względzie szanse niewątpliwie istnieją. Wydaje się, że pod tym względem Sejm zrobił nieomal wszystko, co w danych warunkach zrobione być mogło.

Nie można bowiem ani na chwile zapominać, że pewne niewzruszalne zasady podstawowe ordynacji wyborczej są określone w Konstytucji i że wskutek tego o żadnej dyskusji w tym względzie nie mogło być mowy. Między innymi stanowi Konstytucja w artykułach 11 i 36, że Sejm i Senat wybierane są u nas w głosowaniu pięcioprzytomnikowem, a więc i głosowaniu stosunkowem, które, mając na celu możliwie dokładne odtworzenie w izbach ustawodawczych wszystkich nurtujących kraj kierunków i prądów politycznych, prowadzi w swej formie do niewątpliwego rozproszkowania izb ustawodawczych, czego właśnie szczególnie u nas za wszelką cenę na przyszłość uniknąć należało.

Zasada głosowania stosunkowego jest jednym z tych frazesów rzekomo demokratycznych, które się już zazwyczaj przyjmuje na wiarę jako poprostu jakieś dogmaty, nie znoszące żadnej dyskusji. Tak prawdopodobnie doszło też do uchwalenia zasady proporcjonalności głosowania i w naszej Konstytucji Ale myliłby się, kto przypuszcza, że zasada wyborów stosunkowych uzyskała w równym przynajmniej stopniu, co zasada czteroprzymiotnikowego głosowania, prawo obywatelstwa w nauce i praktyce. Dla przykładu przytoczmy chociażby zdanie jednego z największych znawców współczesnego prawa państwowego przed kilku laty zgasłego uczonego francuskiego, prof. Esmeina, który w swych „zasadach prawa konstytucyjnego" wypowiada następujący pogląd:

„Sama zasada reprezentacji proporcjonalnej wydaje mi się złudną i z gruntu błędną. Rządy przedstawicielskie polegaja z konieczności na rządach większości. Opierają się one na tem istotnem założeniu, że rząd kraju musi należeć przez pewien określony przeciąg czasu (na czas trwania kadencji parlamentarnej) do przedstawicieli których w tym celu wybiera większość wyborców. W tym systemie, nawet doprowadzonym do ostateczności, niema nic niesłusznego w stosunku do mniejszości, skoro większość osiąga jedynie przysługujące jej prawo i nic więcej" (cyt. według przekładu polskiego, Warszawa 1922, str. 249—250).

Ale skoro Konstytucja nasza stanęła na stanowisku głosowania proporcjonalnego, nie pozostawało nic innego, jak szukać korektywy do systemu proporcjonalnego i znaleziono go w t. zw. listach państwowych, wzorowanych na analogicznych listach centralnych, głównych itd.) w Niemczech, Czecho-Słowacji i Austrji.

Wprawdzie według postanowień naszej ordynacji listy państwowe łamią — pisze „Rzeczpospolita" — przedewszystkiem w jednej piątej zasadę bezpośredności wyborów, 72 posłów bowiem na 444 wchodzi do Sejmu nie w drodze bezpośrednich wyborów w okręgach, ale z list państwowych. Ale w skutkach swych są one również znaczną korektywą systemu głosowania stosunkowego, zabezpieczając parlament przed zbyt daleko idącem rozproszkowaniem partyjnem.

Spraw rozdziału mandatów z list państwowych przechodziła w Sejmie przez 3 stadja dyskusyjne:

1) projekt Komisji Konstytucyjnej stał na stanowisku skupiania resztek nie mieszczących sie w dzielnicach wyborczych poszczególnych okręgów, na właściwe listy państwowe celem podziału pozostałych do obsadzenia mandatów między te stronnictwa, którym owe skupione resztki przysługują:

2) później wyłonił się projekt podziału mandatów z list państwowych w stosunku do ogólnej sumy głosów, uzyskanych przez każde stronnictwo we wszystkich okręgach wyborczych łącznie·

3) wreszcie pojawił się projekt, który też stał się częścią składowa uchwlaonej ordynacji, aby nie licząc się zupełnie z resztkami, podział pewnej z góry ustalonej liczby mandatów państwowych przeprowadzać między stronnictwa w stosunku do sumy uzyskanych w okręgach mandatów.

Niema potrzeby tłomaczyć, że ostatni system, acz wywołujący może pewne objekcje z punktu widzenia czystości wyborów stosunkowych, niewątpliwie w największym stopniu przyczynia sie do osiągnięcia tych celów zasadniczych, jakie nasza ordynacja wyborcza usiłowała sobie zakreślić W. N.

Wiadomości bieżące.

Kalendarz: Niedziela: Przemienienie Pańskie. Wschód słońca 4.28, zachód 7.40. Wschód księżyca 6.45, zachód 3.14.

—** **KANCELARJA PARAFJALNA** prosi nas, abyśmy zwrócili uwagę czytelnikom naszym na kolektę, która w przyszłą niedzielę się odbędzie we wszystkich kościołach na budowę kościoła w Tarpnie. Prace około przebudowania tamtejszych ubikacyj na dom Boży postępują raźno naprzód — w najbliższych dniach już ukończona będzie i poświęcona zostanie narazie kaplica na cześć Najśw. Serca P. Jezusa, w której codziennie odprawiać się będzie msza św., a następnie rozpocznie się budowa prezbiterjum i przebudowa głównej nawy.

—** **NABOŻEŃSTWO w kościele garnizonowym.** W niedzielę, 6 bm. odbędzie się w następującym porządku: O godzinie 9-tej msza św. dla wojska, o 11,30 dla ludności cywilnej, mszy św. o 10-tej nie będzie. Ks. Łęga, st. kapelan.

—** Z Chrześc. Nar. Stron. Pracy otrzymujemy następujący komunikat: „Niniejszem podajemy do wiadomości, że z dniem 1. bm. objął Generalny Sekretarjat p. redaktor Feliks Jeuthe. — Generalny Sekretarjat na Pomorze znajduje się nadal w Grudziądzu przy ul. Groblowej nr. 31. — Tel. 713.

Zarząd Pom. Rady Wojewódzkiej N. S. R. - Ch. N. St. P.
(—) Poseł Alb. Nowicki, prezes.

—** **PRZYKŁADEM INNYCH MIAST GARNIZONOWYCH** urządza tutejszy garnizon na rozkaz gen. Ładosia koncerty orkiestr wojskowych.

Wmiesiącu sierpniu koncertuje orkiestra 64 p. p. w ogrodzie Teatru Pomorskiego (Strzelnica) w dniach 8, 16, 22, 29, bm., orkietra 65 p. p. na Klimku w dniach 10, 18, 24, 31 bm.

—** **ŚWIĘTO ŻOŁNIERSKIE,** wczoraj zapoczątkowane (capstrzykiem, dzisiaj rozwinęło się w całej swej okazałości. O godzinie 9-tej odbyła się na wybrzeżu Wisły u stoku gór uroczysta msza św. polowa celebrowana przez ks. prob. Łęgę, który po ukończeniu wygłosił do zebranych żołnierzy i oficerów wspaniałe okolicznościowe kazanie.

Mazurek Dąbrowskiego zakończył uroczystość kościelną o godzine 10-tej. Bezpośrednio po mszy polowej odbyła się na Rynku defilada przed przedstawicielami władz wojskowych i cywilnych. Dalszy przebieg uroczystości popołudniowych opiszemy w numerze następnym.

—** **DZIŚ I JUTRO przedstawienie teatru żołnierskiego** (5 i 6 bm.) W dniu dzisiejszym (w sobotę) o godzinie 8-ej wieczorem zespół teatru żołnierskiego 65 pp. występuje znowu na scenie Hotelu Warszawskiego. Program: Sztuka pełna patrjotyzmu i humoru p. t. „Zaręczyny pod kulami", wesoła pełna humoru farsa Dobrzańskiego p. t. „Tajemnica", a na zakończenie tańce solowe na scenie i koncert orkiestry 65 p.p. pod batutą por. Zakrzewskiego.

Po przedstawieniu zabawy taneczne do rana.

Wytrawna reżyserja p. Dolińskiego daje gwarancję, że gra będzie bez zarzutu, o czem można było się przekonać na poprzednich wiosennych przedstawieniach tegoż teatru.

Sądzimy, że i tym razem publiczność niezawiedzie i poprze akcję kult.-oświatową naszych żołnierzyków dzielnych, którzy dziś obchodzą swe święto żołnierskie.

Przedstawienie będzie powtórzone jutro w niedzielę.

Zysk przeznacza się na cele kult.-oświatowe dla żołnierza.

—** **Z URZĘDU STANU CYWILNEGO.** Za czas od 27 lipca do 4 sierpnia b. r. notowano: urodzeń 12 płci męskiej, 14 płci żeńskiej. Ślubów zawarto 6.

Zgony zarejestrowano następujące: Jan Szumilas 4 lata, Marta Stobbe z domu Trzyńska 44 lat, Edmrnd Jabłoński 4 miesiące, szeregowiec Franciszek Żelazny 45 lat. wachmistrz zawodowy Józef Niepogoda 49 lat, szeregowiec Bronisław Cierpiał 22 lat, szeregowiec Jan Żołtko 21 lat, kapitalista Krystjan Rusche, wdowiec 76 lat, szeregowiec Józef Kalasanty Krauze 22 lat, szeregowiec Justyn Szyszko 21 lat, szeregowiec Bernard Zakrzewski 22 lat, wchamistrz Ksawery Wojciechowski 45 lat, szeregowiec Paweł Obera 22 lat, szeregowiec Henryk Kuryłek 22 lat, starszy szeregowiec Stanisław Małolepszy 21 lat, szeregowiec Stanisław Stojek 21 lat, szeregowiec Dominik Nowicki 23 lat, robotnik Bolesław Piotrowski 18 lat, starszy szeregowiec Franciszek Engl 32 lat, Paweł Tośkowski 4 miesiące, niezamężna Marjanna Chojnacka 17 lat i 3 miesiące, Jan Poniatowski 3 dni, kapitalista Karol Neumann, wdowiec 71 lat, mistrz malarski Stanisław Graczyński 58 lat.

—** **SPRAWOZDANIE** z głównego targu na konie i bydło z dnia 4 sierpnia 1922 r.

Spędzono: 700 koni, 116 krów i jałówek, 22 kóz.

Ceny na konie: starsze 80 do 100 tysięcy, średnie konie rob. 180 tysicy do 300 tysięcy, dobre konie rob. 300 — 450 tysięcy, lepsze i materjał hodowlany 500 do 700 tysięcy.

Ceny na bydło: krowy starsze i materjał średni 100 do 250 tysięcy.

Ceny na kozy: za sztukę 8 do 14 tysięcy.

Spędzono na rzeź do rzeźni miejskiej 20 sztuk bydła, 56 świń, 23 cieląt, 20 owiec i 3 kozy.

Płacono za 100 klg. żywej wagi: za bydło rogate I kl. 46 000 — 50 000, II kl. 40 tys. — 46 tysięcy; za świnie I kl. 100 do 104 tys., II kl. 94 do 98 tys.; cielęta I kl. 45 do 50 tys., II kl. 40 do 46 tys.; owce I kl. 42 do 48 tys., II kl. 40 do 44 tysięcy.

Poznań, 5. 8. (Tel. wł.) po Śąźekknie óiące,

—** **WĘGIEL dla inwalidów.** Związek Inwalidów Wojennych (Koło Grudziądz) wobec wzmagającej się drożyzny i braku opału na zimę postanowił zakupić większą ilość węgla po cenie umiarkowanej. Członkowie Koła naszego, którzy życzą sobie pewna ilość węgla tego, prosimy o zgłoszenie się w naszem biurze i wpłacenie zaliczek. ZARZĄD.

—** **PODWYŻSZENIE OPŁAT ZA TELEGRAMY.** Ministerstwo poczt i telegrafów wydało rozporządzenie, według którego zostały podwyższone dotychczasowe opłaty za telegramy zwykłe 10 — 20 marek, a za pilne z 30 do 50 mk. od wyrazu. Jednocześnie ustanowiono najniższe opłaty za telegram zwykły 200 a za pilny 600 marek.

—** **STATYSTYKA PRZESTĘPSTW W POLSCE.** Ogłoszono dane o przestęstwach w Polsce w miesiącu kwietniu r. b. Ogółem zameldowano przestępstw 57 657; z tego wykryto sprawców zbrodni 52 212.

Morderstw i zabójstw popełniono 98 (wykryto 77), innych pozbawień życia 84 (60), podpaleń zbrodniczych 106 (57), uszkodzeń cielesnych 1 183 (119), spędzeń płodu 69 (59), bandytyzm, rabunek i rozbój 353 (184) itd.

Kradzieży z włamaniem popełniono 3 299 (wykryto 184), kradzieży bez włamań 7 810 (5 773), zaginięcia osób 94, opilstwa 983, przekupstw 3.

Nieszczęśliwych wypadków zgłoszono 538, w tem wypadków śmierci 261, nielegalnych przekroczeń granicy 132, przekroczeń meldunkowych 1 824, zbiegostwa aresztantów 11.

Przekroczeń handlowo administracyjnych zanotowano 10 454, sanitarno-administracyjnych 11 804, oszustw 676 (z tego ujęto sprawców 628), potajemnego gorzelnictwa 260, wymuszeń 63 (60), lichwy, paskarstwa 2 030, kłusownictwa 164.

—** **SPADEK W AMERYCE.** Ministerstwo spraw zagranicznych podaje do wiadomości na podstawie relacji konsulatu generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Nowym Jorku, że w dniu 15 lipca 1919 zmarł w Los Angelos w stanie Kalifornji obywatel polski niejaki Zenon (Simon) Turobiński. Zmarły pozostawił spadek, do którego uprawnieni są jego rodzice. Z bliższych danych wiadomo, tylko, że ojcu jego jest na imię Władysław. Uprawnieni spadkobiercy winni nadesłać do ministerstwa spraw zagranicznych, wydziału konsularnego w Warszawie ul. Fredry 1 po zalegalizowaniu w toku instancji wyciąg matrykuły rodzinnej zmarłego oraz pełnomocnictwo wystawione na konsula generalnego w Nowym Jorku.

—** **KRADZIEŻ NA DWORCU.** Pewnemu pasażerowi skradziono na dworcu bagaż, w którym znajdowała się maszyna do pisania i różne rzeczy ogólnej wartości 666 000 mk.

Ruch towarzystw.

—** **ZEBRANIE Tow. Czytelni dla Kobiet** odbędzie się w poniedziałek, dnia 7. bm. o godzinie 7 i pół wieczorem w dużej sali Bazaru. Na porządku obrad: Wykład ks. proboszcza Dembka, śpiew z akompanjamentem gitary, deklamacja itd.

Bibljoteka otwarta godzinę przed rozpoczęciem posiedzenia, — nowe członkinie również przed posiedzeniem zapisywać się będzie. Uprasza się członkinie o jaknajliczniejsze przybycie, — goście mile widziani. Zarząd.

—** **TOW. PRZEMYSŁOWCÓW** urządza w poniedziałek 7 bm. o godzinie pół 8-mej miesięczne zebranie w Bazarze. Bierzemy również jutrzejszej niedzieli udział w uroczystości poświęcenia sztandaru Tow. śpiew. „Moniuszko".
Zarząd.

—** **W PONIEDZIAŁEK,** dnia 7 bm. odbędzie się Zebranie Kółka śpiewackiego „Harfa" przy ulicy Fortecznej nr. 12, przybycie wszystkich członków konieczne. Zarząd.

Z Pomorza.

—** **CHEŁMNO. (Twardy łeb albo słaby kaliber).** Właścicielem twardej czaszki jest p. Ryszard Kramptitz, handlarz mąki, kaszki itp. i mąż. Po niepierwszej w życiu małżeńskim sprzeczce z swoją połowicą na tle wier- i niewierności małżeńskiej, wypaliła energiczna żona swemu mężulkowi z rewolweru prosto w czoło, kula przebiła skórę i ciało a rozpłaszczywszy się na kości, pozostała za ciałem i skórą, skąd ją lekarz bez trudu i narkozy, wyjął. Mąż o twardym czerepie udał się pieszo do lekarza, następnie do policji państwowej celem zaprotokułowania tego zajścia, i gwoli pocieszenia do szynku, że uszedł śmierci z rąk żonusi, która znów twierdzi, że gdy kochający mąż do niej mierzył, ona mu broń tylko odtrąciła i to spowodowało nieszczęście.

—** **KOŚCIERZYNA. (Sprostowanie).** P. starosta dr. Mellin donosi nam, że podana przez prasę wiadomość jakoby zamierzał przenieść się do Chełmna na stanowisko starosty jest niewiarogodna.

—** **WIELKA WIEŚ. (Obóz akademików).** W Wielkiej Wsi rozbiło jak i w zeszłym roku obóz lwowskie akademickie Koło Przyjaciół Pomorza. Siedemdziesięcusześciu słuchaczy i 26 studentek wyższych uczelni lwowskich w trzech malowniczo rozrzuconych nad wybrzeżem bałtyckiem namiotach używa tak zasłużonego odpoczynku wakacyjnego. Równocześnie jednak, młodzież ta, wzrosła w ideowej atmosferze rodzinnego miasta, podjęła pracę kulturalno-oświatową wśród Kaszubów. Przed zawsze tłumnie i ochotnie jawiącą się ludnością okolicznych wiosek i miasteczek, przesuwają się bogato ilustrowane obrazy świetlne, — dostosowane do szeregu odczytów na temat przeszłości ojczystego kraju, jego życia kultuaralnego i ekonomicznego. Już obecnie widoczne są wyniki w nawiązaniu serdecznych nici sympatji między „Przyjaciółmi Pomorza" a miejscową ludnością. Pożyteczna i sympatyczna ta akcja zasługuje na żywe zainteresowanie i poparcie ze strony społeczeństwa polskiego.

—** **GDAŃSK. (Nowe strajki w Gdańskn).** Ponieważ między robotnikami a administracją fabryki chemicznej Milch & Co. nie doszło do porozumienia, zastrajkowali robotnicy. Tak samo zastrajkowali z tej samej przyczyny robotnicy w stoczni Klawittera. Strajk w stoczni gdańskiej trwa w dalszym ciągu.

Z całej Polski.

—** POZNAŃ. (Zjazd bractw strzeleckich). Program Zjazdu delegatów Zjednoczenia Bractw Strzeleckich Zachodnich Ziem Polskich w Poznaniu w dniu 7 sierpnia 1922 r. w salach Hotelu Bazar, Poznań, celem założenia Zjednoczenia.

Nabożeństwo w kolegjacie farnej o godzinie 9 rano. Zagajenie Zjazdu i powitanie delegatów o godzinie 10,30, wybór przewodniczącego i biura zjazdu. Wykład dr. Czasza o tradycjach, znaczeniu i zadaniu Bractw Strzeleckich w Rzeczypospolitej Polskiej. Ustalenie statutu Zjednoczenia. Wolne głosy bez uchwał. Wspólny obiad. Na zjazd przybywa jeden lub dwóch delegatów. Kwatery przygotowane.

—** **WŁOCŁAWEK.** Robotnicy miejscy w cegielni dzięki starantom Chrześcijańskich Związków Zawodowych i innych otrzymali podwyżkę płacy. Nadto Magistrat przyznał dla robotników raz na tydzień bezpłatną kąpiel i zobowiązał się przyszykować letnią stołownię i umywalnię.

Śmierć w torfowiskach.) W majątku Brzezie utonął **w** torfowiskach 16 letni Ignacy Kijawski rodem z Babiaka.

Drukarnia Pomorska Tow. Akc. Grudziądz.
Za redakcje: Izydor Średzki

Bank Ludowy

Założony w r. 1890.
Grudziądz, Józefa Wybickiego 21.
Załatwia zlecenia bankowe,
Przyjmuje wkładki i oszczędn.
i oprocentywuje według umowy.
2000a

Towarzystwo zakupna i sprzedaży towarów związku oberżystów dla Grudziądza i okolicy T. z. o. p.
W poniedziałek, dn. 19 sierpnia o godzinie 1/24 popołudniu,
nadzwyczajne
walne zebranie
w hotelu pod „ZŁOTYM LWEM"
PORZĄDEK DZIENNY:
1. Zlikwidowanie Towarzystwa wzgl.
2. Wybór jednego członka zarządu. [2523

OTTO WALKER
JUBILER ZE SZWAJCARJI
Grudziądz, Józefa Wybickiego 17/19

Posiada wyłączne przedstawicielstwo, największych firm warszawskich nakrycia stołowego t. j. wszelkiego rodzaju noży, widelcy łyżek i temu pod.
Zakład otwarty od godz. 10—1 i 3—6
2007a

Poszukuje się natychmiast, najpóźniej od 1. września r. b. [2507
2 dzielnych elektromonterów
z wieloletnią praktyką i znajomością komutacji niskiego i wysokiego napięcia.
Oferty z dołączeniem odpisu świadectw z życiorysem prosimy nadsyłać pod niżej podanym adresem.
Miejskie tramwaje, elektrownia i wodociągi Grudziądz.

2448
ST. SZCZODROWSKI
dawniej Scharfenort & Richter
Grudziądz, ul. Lipowa 17
Telefon 286
Najprzedniejszy i największy
zakład krawiecki w miejscu.
Duży wybór w materjałach cywilnych i wojskowych.
Czapki i wszelkie przybory wojskowe.
Wykonanie najlepsze! Ceny umiarkowane!

Baczność! Baczność!
Każdą większą i mniejszą ilość
żelaza
każdego rodzaju jakości
szyny, żelazo lane i kute, metale, szmaty, papier i szkło
kupuje i płaci ceny najwyższe.
Józef Skibiński.
Plac 23 Stycznia. Telefon 92. 2133

Osiadłem jako
adwokat
przy sądach
Okręgowym i Apelacyjnym
w Toruniu.
KANCELARJA moja znajduje się
przy ul. Chełmińskiej 4. tel. 530.
Dr. jur. Ossowski
adwokat
2521 (dawniej w Chełmnie)

Posiadłość
w większej wsi z przedsiębiorstwem przemysłowem, 5 minut od dworca, tuż przy szosie położona, budynki nowe, masywne na zasklepieniu 4 morgi ziemi, nadająca się na każde przedsiębiorstwo, np. mleczarnię (maszyny są na miejscu), piekarnię, rzeźnictwo. Przedsiębiorstwa te byłyby pożądane.
Oferty skierować pod **K. R. 325** do Ekspedycji Głosu Pomorskiego. 2393

STOEWER

D 3. 4 cyl. 8/24 PS.



D 5. 6 cyl. 12/35 PS.

HENZ KEENAND

Niedorównany w doskonałości, konstrukcji i wykonaniu
Natychmiast do dostawy
Wytwornia motorów jezdnych STADIE Bydgoszcz.
Telefon nr. 1602. Gdańska 160 1609 **Adres Telegr. „Motosta"**

Baczność

Józ. Wybickiego 24 **Kino Bazar** Józ. Wybickiego 24

W najbliższych dniach otwarcie!
Wielki dramat z prologiem i epilogiem!
Swój do swego
Ceny zniżone! Ceny zniżone!
Uwaga: Prawo wstępu do Kina mają tylko żydzi wyznania mojżeszowego za okazaniem dowodów osobistych [2910
Dyrekcja.

BANK DEWIZOWY — Kapitały własne ca. 100 miljonów
Wielkopolski Bank Rolniczy T. A.
w Poznaniu
Oddz. w Grudziądzu — Pl. 23 Stycznia 21.

Dział Bankowy załatwia wszelkie interesy bankowe, otwiera na bardzo dogodnych warunkach rachunki bieżące i czekowe. Zakupuje i sprzedaje wszelkie obce waluty i dewizy.
Przyjmuje kapitały oszczędnościowe do każdej wysokości, płacąc:
od 5% za wypowiedzeniem dziennem od 8% za wypowiedz. miesięczn.
„ 10% „ „ kwartalnem „ 12% „ 1/2 roczn.
„ 14% „ „ roczn. zależnie od wysokości złożonego kapitału i umowy.

Dział Rolniczo-Handlowy kupuje i sprzedaje wszelkie ziemiopłody i ich przetwory.

Specjalność:
IMPORT EKSPORT
NASION
(2515)
Oddziały: Warszawa, Grudz., Gdańsk, Katowice — Rachunek P. K. K. P. żyrowy

---

MARKA OCHRONNA

CYKORJA-GLEBA wyrabiana w Włocławku w fabryce SPÓŁKI ZIEMIAŃSKIEJ PRODUCENTÓW CYKORJI, odznacza się wybornym smakiem i jest najtańsza, gdyż używa się jej o połowę mniej, niż innej. — Każda dobra gospodyni powinna choć raz kupić (zwracając uwagę na markę fabryczną), żeby się przekonać, że najlepszą i najtańszą jest CYKORJA-GLEBA.

CYKORJA-GLEBA
Ska Ziemiańska Producentów Cykorji w Włocławku. 1979A

Osiński
2903
powiat. lekarz weterynaryjny.
Grudziądz, ul. Sobieskiego 15 I

Buchalter
doświadczony i pewien w zestawieniu bilansów, władający językiem polskim i niemieckim obeznany z wszelkiemi gałęziami księgowości, przyjmuje łaskawe zlecenia zestawienia bilansu, obliczenia majątku itp.
Oferty uprasza się skierować do Głosu Pomorskiego pod nr. 2909.

Poszukuje się
2 mieszkań
1—2 pokoji z kuchnią umeblowane i 2 pokoje z kuchnią bez mebli także poza centrum miasta. Zgłoszenia do Grudziądzkiego Zakładu Litograficznego, Józ. Wybickiego 5.
2526

Poszukuje się do spiesznego wstąpienia pojedyńczego, starszego, nieżonatego
urzędnika na 2500 morgów
pod kierownictwem dzierżawcy.
Tylko reflektanci z najlepszemi świadectwami zechcą się pisemnie zgłosić, dołączając życiorys, odpisy świadectw i podanie żądanych poborów.
Warunek: Znajomość języka polskiego i niemieckiego w mowie i piśmie i zdolność do prowadzenia agent solectwa.
Domena **Pokrzywno**, powiat Grudziądz poczta i stacja Niewałd. 2936

Kapitaliści Amerykanie!
Kto chce sobie stworzyć dożywotnią dobrą egzystencję i najlepszą **lokatą kapitału**, niechaj kupi
dom II piętrowy
z pierwszorzędną piekarnią parową
ogrodem owocowym, 2 sklepami (8 mieszkań 3 i 4 pokojowych, stajnie ubikacje i skład dogodny dla rzeźni), w bardzo korzystnem położeniu przy kościele
w Toruniu-Mokre.
Zapłata w gotówce lub akredytywach. Zgłoszenia z podaniem wysokości posiadanej gotówki uprasza się nadsyłać pod nr. 2466z do administracji Głosu Pomorsk.

Miejski folwark (pocztowy)
około 80 mórg, w tem połowa łąki — dom mieszkalny z dużym ogrodem, stajnie, stodoła, kuźnia i czworaki, jednakże bez żywego i martwego inwentarza — tuż przy samem mieście, od 1 go września **do wydzierżawienia.**
Reflektanci, zawodowi rolnicy, z odpowiednim własnym kapitałem na zagospodarowanie, zechcą się zgłosić o ile możności z podaniem, ile wartości żyta z morgi byliby gotowi płacić rocznie dzierżawy. (2505
Magistrat miasta Brodnicy (Pomorze).

Poszukujemy zaraz
rutynowanej
KSIĄŻKOWEJ
piszącej równocześnie na maszynie.
Bank Mieszczaństwa Polskiego
w Grudziądzu.
2524

Ia Węgiel Dąbrowiecki
Węgiel Górnośląski
oddaje wagonami
Andrzej Burzyński daw. Richard Hinz
Bydgoszcz, ul. Sienkiewicza nr. 47.
Telefon 206 2458

Obcasy Gumowe BERSON



są niezrównane w jakości i utrzymaniu fasonu, są trwalsze i tańsze od skóry

BERSON KAUCZUK

SKŁAD FABRYCZNY

Łódź, Dzielna 14 (róg wschodniej) 2527

Dzielni stolarze

znajdą natychmiast stałą i łatwą pracę akordową w oddziale wyrobu mebli masowych.

Starogardzka Fabryka Mebli

dawniej Marcin Neustadt

Tow. Akc.

Starogard - Pomorze.

2530

Polak-Katolik

każdy wie, że

Aby Polsce

Torować drogę szczęśliwej przyszłości —

Odrodzenia trzeba —

Ludowi polskiemu według

Idei katolickiej!!!

Wykazuje na to jasno

Przewodnik Chrześc. Demokracji

Poleca:

Księgarnia Społeczna

Poznań, Skarbowa nr. 12.

Sprzedaję

Dobre skrzypce 2916

na sprzedaż. Pieczowska Koszarowa 18 w podw. obejrzeć od 4 do 8 ppoł.

Aparat fotograficzny

format 14×18 tanio na sprzedaż. 2917

Alojzy Czychowski, Buk Góralski, poczta Jabłonowo.

DOM

z jednem morgiem ogrodu owocowego w miasteczku na Pomorzu nadający się dla rzemieśln. n. p. stolarza korzystnie do sprzedania. [2912

Cena 2 1/2 miljona marek.

Lorkowski, Nowe

Restauracja dworcowa.

Sprzedam młode szczeniaki i sukę

rasy wilczej. 2522

Kościuszki 60 I. p.

Heblarkę

dębową dla stolarzy, dobrze utrzymaną 2904 sprzedam natychmiast.

Klonecka

ul. Młyńska nr. 5 II. p.

Średnia szafa

do lodu na sprzedaż. Pl. 23 Stycznia 8. 290-

Kanapa

na sprzedaż 2918

Pańska 5/6 I p. na lewo

POLSKI CZERWONY KRZYŻ OKRĘG WIELKOPOLSKI

otwiera z dniem 1-go sierpnia r. b.

w Puszczykowie p. Poznaniem

LECZNICĘ KLIMATYCZNĄ

dla dzieci do lat 14 — położoną w pięknym starym lesie sosnowym.

Stała i troskliwa opieka lekarska i pielęgniarska. Kąpiele lecznicze. Wykwintne, zdrowe i obfite utrzymanie. Kolej, poczta telegraf i telefon na miejscu. Zgłosz. przyjmuje, wyjaśnień udziela i ceny podaje

Polski Czerw. Krzyż, Okręg Wielkopol., Poznań Wały Kościuszki 1.

2508] **DYREKCJA.**

Na ogłoszenie w nr. środowym „Głosu Pomorskiego“ pod napisem

„Ostrzeżenie”

oświadczam co następuje:

Nieprawdą jest, że żyję razem z Anielą Brzyską; prawdą jest, że Brzyski ze swą żoną w nieludzki sposób się obchodzi i czynnie się odgrażając, zmusił ją do opuszczenia go. Brzyski jest ogólnie jako okrutnik znany.

Pomiędzy innemi zaczepił on w środę swą żonę w ul. Wybickiego, obił ją i sponiewierał tak, że przechodzący ją uwolnić musieli. Uprasza się zatem te panie i tych panów, którzyby jako świadkowie w Obronie Anieli Brzyskiej stanąć zechcieli, by raczyli swój adres złożyć w administracji Głosu Pomorskiego.

Jan Friese. Aniela Brzyska.

Kościelna 24.

---

10 murarzy 6 czeladników ciesielskich jako i uczni

dla obydwu zawodów poszukuje (2893

Franciszek Mansfeld

przedsięb. budowlane

Grudziądz

Plac 23 Stycznia 4/5.

Smołę z węgla kamen.

Massę do klejeniai

Papę dachową

Gwoździe do papy dach.

Cement Portlandzki

Wapno kostkowe

Gips

I. siatkę trzcinową

poleca

Gustaw Ackermann

Toruń

Mickiewicza 5. (Mellienstr. 5).

Lubicka 38. (Leibitscherstr 38).

Telefon 8. [2324

Różne

Dr. JACOBSON

Pl. 23 Stycznia (Rynek Zbożowy) 23. II

były prakt. przy Instyt. Dentyst. Kr. Uniwersyt. w Berlinie [2922

Honorar. nader umiark.



CZY słyszeliście o tem?

że „SAPON“ z marką koszulką jest każdorazowo chemicznie badany, przez specjalnego Dr. Chemii, czy nie zawiera szkodliwych składników.—

Przeto każda gospodyni, może być pewna że „Sapon“ nie tylko ochrania bieliznę przed zniszczeniem, lecz nadaje jej śnieżno biały kolor.—

Żądajcie zatem wszędzie „Saponu“ z marką ochronną koszulką

Chem. Fabr. „ERGASTA“

C. Nagórski.

Starogard — (Pomorze).

REKLAMA TO PODPORA

handlu i przemysłu

TANIO! · SKUTECZNIE! · SZYBKO!

ROZWÓJ

Biuro Dzienników, Ogłoszeń i Reklam, **Grudziądz**, Rynek 11.

Telefony 379, 155

Załatwia: prenumeratę pism miejscowych, zamiejscowych i zagranicznych po cenach redakcyjnych, przyjmuje ogłoszenia do wszystkich pism krajowych i zagranicznych.

Uskutecznia reklamy wszelkiego rodzaju

Kto chce utrzymać bez zwłoki ulubioną gazetę, pozyskać klijentelę, najtaniej i najwygodniej kupić, szybko i najlepiej sprzedać uskuteczni to zwracając się do firmy **„Rozwój“**

której dewizą jest solidność i punktualność wykonania łaskawych zleceń.

W niedzielę i święta odbiór gazet od godz. 12 do 13-tej.

Ubiory chłopięce

od 10—13 lat

łóżko żelazne dziec.

do sprzedania 2905

Benedeit, Młyńska 8 b.

Szopa

drewniana, prawie nowa, 30 mtr. długa, 14 szeroka, 3 wysoka, z wbudowanemi stajniami, sprzedam celem rozeb. wraz z większą ilością **cegieł**.

Erich Schmalz 2462

Tuszewo

Mam na sprzedaż:

Urządzenie restauracyjne w tem bilard z płytą marmurową.

1 Aparat do piwa

1 Maszyna do ciśn.

1 Bufet [2913

1 Szafa do lodu

Szafy do cygar, stoły, krzesła, wieszaki lampy gazowe wiszące

1 Kanapa skórzana.

Kramkowski

Nowe Pomorze

ul. Tylna nr. 2.

Prasa do słomy 2916

dla drutu i szpagatu, jak nowa, natychmiast tanio do sprzedania.

Spółka Techniczna Inż. I. G. Kasyna

Grudziądz

Plac 23 Stycznia nr. 13.

Na sprzedaż:

Wanna cynkowa, szkło Weck'a, lampa fajansowa leżanka łóżko.

ul. Biskupia 21a 2880

Wóz ciężarowy

(rollwagen) 80 centnarów, lekka powózka i dwukołowy wózek ręczny na sprzedaż. 2921

E. Schidzig

ul. Jóż. Wybickiego 44

Skład szewski

kompletnie urządzony sprzedam zaraz z powodu wyjazdu, na b. korzystnych warunkach.

Oferty uprasza się do adm. pisma pod „Oferty“

2320

«Tygodnik dostaw» na II. Targach Wschodnich

5—15 IX. 1922.

Tygodnik dostaw we Lwowie wyda 3 okazałe numery na II. Targi Wschodnie. Numery te zostaną rozrzucone na Placu Targów oraz we wszystkich publicznych lokalach podczas trwania targów.

Ogłoszenia do tych numerów przyjmuje się do 15 sierpnia b. r.

POWRÓCIŁEM

i przyjmuję chorych od 8-mej do 11-tej przed połudn. i od 3-iej do 5-tej po południu. [2513

Radca sanitarny Dr. Jacob

Grudz Plac 23 Stycznia 21. Tel. 562.

Cement Grodziecki

nadszedł [2926

Dom Handlowy

Bracia Rosińscy

Trynkowa 3a, telef. 81.

Udzielam lekcje języka francuskiego

Zgłosz. do Głosu Pom pod nr. 2902

Nowy klubowy garnitur

tanio na sprzedaż. 2923

Leon German

Moniuszki nr. 5. parter.

Dla biura i mieszkanie

poszukuje się 7—8 pokoji lub 2 mieszkania po 3—4 pokoji w jednym domu. [2925

Poznańskie Stowarz. dozoru nad kotłami

Inż. Wirszyło.

Karmelki

laseczki miętowe czekoladę, cukier, w wielkim wyborze jakoteż ryż, mydła, świece

poleca jaknajtaniej

Lubner i Cie.

towary kolonialne i cukierki.

HURTOWNIE

Grudziądz, Kościuszki 34

Telefon 797

Sprzedaję

Dobbermann

suka rasowa

bardzo czujna na sprzedaż. ulca Lipowa 1, II. pr. (2526

Mieszkania

Od zaraz, jesieni lub wiosny poszukuję

mieszkania

nawet poza miastem z 3—4 pokoji z kuchnią i ogrodem, lub przynajmniej możnością ustawienia kilku uli w ogrodzie właściciela. Łask. zgłosz do Adm. Głosu Pom. pod nr. 2900.

Posady

Uczniowie i uczennice 2838

pragn. korzystać nauki francuskiego, zechcą się zgłosić do nauczycielki francuskiego przy szkole St. Jachowicza — ul. Radzyńska 24 I. ptr. u pp. Korzeniewskich.

Choroby żołądka, kiszek nerek i zatwardzenia, hemorojdy leczą

Szwajcarskie gorzkie ziele D-ra Bauera

Żądać w aptekach i drogerjach.

HURT. Umbreit Co, Poznań

Prawie nowy **granatowy**

damski kostjum

wielkość 42—44 do sprzedania. Strzelecka 9 III. piętro na pr. [2895

Kupna

Poszukuje się kupna

3 wozów ciężarowych

do przyczepienia do auta o ile możności na gum ch. Zgłosz. uprasza

Fr. Rosanowski,

Młyn pod Orłem

GRUDZIĄDZ. [2528

Chłopiec

zdolny potrzebny zaraz na praktykę. Zgłosić się do 2875

Kawiarni Wiedeńskiej i Bombonierv.

Toruńska nr. 18.

Gospodarstwa

od 50, 48 i 40 morgowe **mleczarnia** wraz z 43 morgami jakoteż większą ilość **kamienic** w Grudziądzu sprzeda natychmiast **A. Knodel,** Grudz. Kwiatowa 13.

2919

SKŁAD 2914

towarów kolonjalnych, materiałów piśmiennych i artykułów toaletowych jest z powodu przejęcia innego przedsiębiorstwa korzystnie do sprzedania

ulica Lipowa 59.